Δισκοκριτική: ΛΕΞ – Για Την Κουλτούρα

Ο γράφων δεν έχει καμία σχέση -αν όχι κάποια εχθρική- με τη rap μουσική. Το γεγονός ότι κάνει αυτή τη δισκοκριτική, όπως και όσα θα πούμε παρακάτω, μάλλον σημαίνει πως το άλμπουμ με τίτλο «Για Την Κουλτούρα», που κυκλοφόρησε ψηφιακά ο ΛΕΞ στις 22 Νοεμβρίου 2024, έφτασε αρκετά έξω από τα όρια της κοινότητας που τον ανέδειξε. Το 4ο album του Θεσσαλονικιού rapper έφτασε τα 16 εκατομμύρια streams μέσα στην πρώτη εβδομάδα κυκλοφορίας και τα 26 εκατομμύρια μέσα σε δύο εβδομάδες. Όταν ξεκίνησε η προπαραγγελία του δίσκου σε βινύλιο, το site της Veego Records «έπεσε» και, φυσικά, το hard copy έγινε ανάρπαστο.

Το «Για Την Κουλτούρα» είναι ένας δίσκος, τα 38 λεπτά του οποίου ακούστηκαν ολόκληρα εξ’ αρχής, μιας και δεν υπήρξε κυκλοφορία singles πριν τη δημοσιοποίησή του. Βέβαια, δε μιλάμε για έναν «ολόκληρο δίσκο» μόνο για αυτό το λόγο, αλλά και γιατί δυσκολεύεσαι να ξεχωρίσεις τα καλύτερα κομμάτια του. Όσο συζητάς με φίλους και γνωστούς για αυτόν, ο καθένας κι η καθεμία σου λέει για ένα άλλο αγαπημένο.

Το υποκείμενο

Ο δίσκος ξεκινά με μια ενδεικτική του ύφους του φράση «Όλα καλά πήγαν, άμα βγαίνεις στην κορυφή και βλέπεις τον ήλιο». Επισημοποιεί μια νέα περίοδο στη ζωή και τη δημιουργία του ΛΕΞ, για την οποία είχαμε πάρει μια γεύση και στον 3ο δίσκο (Μετρό). Σε αντίθεση με την σκοτεινιά των πρώτων δύο (Ταπεινοί Και Πεινασμένοι, 2XXX), συμπεριλαμβανομένης της επιθετικότητας και του σεξισμού σε ορισμένες περιπτώσεις, το «Για Την Κουλτούρα» μιλάει για τη σύγχρονη εργατική τάξη και το περιθώριο στις πόλεις, από μια απόσταση. Το τελευταίο προβάλει, στους στίχους του, ως διέξοδος από την πρώτη.

Στο *Breakdance*, βέβαια, δε μιλάει απλώς για αυτούς. Συγκροτεί στο μυαλό του μια ολόκληρη κοινωνική συμμαχία: από τους dealers και τους διανομείς των courier μέχρι τις υπαλλήλους γραφείου, τη μισθωτή διανόηση και τον καλλιτεχνικό κόσμο. «Ό,τι και αν κάνουμε για τα προς το ζην, όλοι ιδρώνουμε κάτω απ' τον Ήλιο. Είμαστε όλοι μας σημαντικοί κι ας μην πέφτουν τα φώτα σε όλους το ίδιο». Από την άλλη, στα *24ωρα* είναι παρόν και το διεθνικό στοιχείο, ενώ στις Νυχτερίδες, το φιλοπροσφυγικό και η αντίθεση στη θανατοπολιτική. Στο *Street Life*, όπως και στο *Breakdance* προηγουμένως, διακρίνονται κάποια στοιχεία πρώιμου λαϊκού φεμινισμού. Παράλληλα, απ’ όλες τις ταυτότητες που κυκλοφορούν στην ελληνική κοινωνία, ο ΛΕΞ επιλέγει αυτή του Μεσόγειου.

Από το χθες στο σήμερα

Δεν ντρέπεται που πλέον ζει άνετα από τη μουσική του. Είναι σαφής: φτιάχνει raps σε ανάμνηση των δυσκολιών που έζησε και αυτών που ζουν ακόμα οι άνθρωποι που βρίσκονται γύρω του. Αυτός και η παρέα του ξοδεύουν τα -λιγότερα ή περισσότερα- χρήματά τους σε ακριβές μάρκες. Ζηλεύουν τις συνήθειες των πλουσίων και όποτε μπορούν τις ακολουθούν, όπως να αγοράζουν SUV ή μαύρα Audi. «Όσο για 'μένα, θα ψωνίζω φόρμες κι αθλητικά και θα φοβάσαι όταν βλέπεις τις τιμές από αυτά: μην καταντήσω ν' αγαπάω μόνο ό,τι φέρνει λεφτά». Με έναν τρόπο, πολύ απλό, ρίχνει μια δυνατή γροθιά στην θεωρία της «προσωπικής ευθύνης» του καταναλωτισμού του εργαζόμενου.

Το παρελθόν, ωστόσο, είναι εδώ. Είναι παρούσα η διακριτική αναφορά στο θάνατο: «μη χύνουμε κονιάκ πάνω στα μάρμαρα». Τα στοιχεία της «νύχτας»: αλκοόλ, stuff, drugs, σημάδια στο πρόσωπο. Η ζωή στα συνοικιακά γυράδικα με τις φτηνές ρετσίνες και τις λέσχες που βρομοκοπάν τσιγάρα οι κουρτίνες, η αγωνία για το νοίκι: η φτώχεια. Είναι παρούσα όμως και η προσδοκία για μια ζωή πιο ανθρώπινη, είναι παρόν το παιδικό χαμόγελο.

Τα μεγάλα ακροατήρια

Ο ΛΕΞ είναι ακομπλεξάριστος με το ζήτημα της επιτυχίας του, και με την έννοια της δόξας: δε διστάζει να αναφερθεί σε αυτή. Άλλωστε, τα έκανε όλα για την κουλτούρα (του hip-hop, που λέγαν κι οι Ρόδες). Αναφέρει: «νόμιζα ότι μου έκαναν πλάκα όταν άκουσα να παίζει η φωνή μου στο ράδιο», «ποτέ δεν ήμουν βασιλιάς» αλλά πλέον «το κάνω τόσα χρόνια που είμαι άνετος μ' αυτό». Καταλαβαίνει πως κάνει κάτι μεγάλο, αλλά δεν μπερδεύει το μπόι του με τη σκιά του. Καταλήγει: «δεν τα καταφέραμε κι άσχημα μετά τις συναυλίες, αλλάζουνε το χλοοτάπητα», μάλλον σαν αναφορά στη ιστορική του εμφάνιση στο γήπεδο της Νέας Σμύρνης. «Περάσανε τα χρόνια και παρά τις αλλαγές, είσαι ακόμα εκείνο το παιδί που αντέχει», του λέει η παιδική χορωδία στην *Αλήτικη Αγάπη*.

Συνειδητοποιεί πως πλέον ο λόγος του απευθύνεται στις μάζες της χώρας: «αυτήν τη γλώσσα που μιλάμε τη νιώθουν απ' τις ταβέρνες με τα ματς ως τις τουαλέτες των clubs. Και τη μιλάω αυτήν τη γλώσσα εδώ και χρόνια: απ' όταν έγραφα τις ρίμες σε Α4 κόλλα, απ' όταν έκανα τα φράγκα σπόρια και Coca Cola». Κάνει rap για το λαό, όχι λαϊκό – δεν είναι το ίδιο. Η θέση του αυτή στο μουσικό στερέωμα τον θέτει αυτόματα και απέναντι στα μέσα μαζικής ενημέρωσης της δεξιάς, την Καθημερινή και τον ΣΚΑΪ, μέσω του Πορτοσάλτε, πράγμα που δε διστάζει να κατονομάσει ή και να σαμπλάρει.

Ξανά, για τον δίσκο

Δεν αφήνει απ’ έξω, σε καμία περίπτωση, το ζήτημα των σχέσεων μέσα στην οικογένεια, και ξεκινάει αναφέροντας πως «ο πατέρας του έχει καιρό να δώσει παρόν» ή ότι «κάθε γκολ που δεχότανε, μια ζωνιά του πατριού του». Απίστευτα συγκινητικό το Cognac για τους millennials που σπούδασαν μακριά από το σπίτι τους, «μετά το ‘09» καταμεσής της οικονομικής κρίσης: «Αυτό είναι για όλους τους γονείς που κάνουνε τα μαγικά τους και καταφέρουν να παρέχουν στα παιδία τους: ας μη δέχονται ποτέ πως, για να βγάλουν τα λεφτά τους, κινδυνεύουν να πεθάνουν με τα ρούχα της

δουλειάς τους».

Ο δίσκος περιέχει και άλλα διάσπαρτα στοιχεία που συγκινούν, αν και δεν είναι πολιτικά, με την αυστηρή έννοια του όρου. Ένα από αυτά είναι η εξιστόρηση εκείνων των φιλιών που είναι φρέσκιες την κάθε στιγμή, ακόμα κι όταν ο ένας βλέπει τον άλλον μετά από μήνες. Ένα ακόμα είναι η σπάνια, για τον ΛΕΞ, αναφορά στην ερωτική έγνοια και την εύθραυστη ψυχική υγεία.

Από τα ιδιαίτερα στοιχεία του album είναι η συμπερίληψη στοιχείων αστικής ποίησης, ενός ύμνου στα στριμωγμένα διαμερίσματα: «κι όταν τα λέμε όλοι μαζί, καμιά φορά οι φωταγωγοί μυρίζουνε γιασεμί». Λατρεύουμε το χρώμα που 'χει ο Ήλιος, όταν κρύβεται στις πολυκατοικίες. Λουλούδια φυτρώνουν μες στην άσφαλτο. «Γράφουμε τραγούδια για τους δρόμους» έχει πει προηγουμένως.

Διάχυτος στο δίσκο είναι και ο γνωστός χαριτωμένος τοπικισμός των Θεσσαλονικέων, με αναφορές στην παραλία της «Σαλούγκας», τον Θερμαϊκό ή τη στοά του Ράδιο Σίτυ. «Όταν δεν έχει σύννεφα μπορείς να δεις τον Όλυμπο» μας θυμίζει στο *Cognac*. «2310 για τον κόσμο» μας λέει στην *Χειρότερη Γενιά*. Ζω για τα κίτρινα φώτα, που ανάβουνε τις νύχτες κάτω από τη Ρωμαϊκή, για τις νέον ταμπέλες στην Εγνατία. Καλή η Νέα Υόρκη, αλλά δεν έχει freddo espresso.

Δισκοκριτική

Παρ’ ότι το στιχουργικό ύφος είναι διαφορετικό από τους προηγούμενους, μουσικά ο δίσκος κινείται σε γνωστά αγαπημένα μοτίβα: τόσο όσον αφορά τις παραγωγές του Dof Twogee όσο και το «flow» του ΛΕΞ. Άλλωστε, ομάδα που κερδίζει δεν αλλάζει. Εξαίρεση είναι οι χαρακτηριστικές minimal παραγωγές του Ortiz στο *Cognac* και το *Breakdance*. Νομίζω πως φανερά ξεχωρίζει το μουσικό θέμα στη *Χειρότερη Γενιά*. Από την άλλη, ίσως η πιο φανταχτερή στιγμή του album να είναι η σύμπραξή του στο *Street Life* με τον Ιταλό rapper Gué, ο οποίος ήταν ο πιο δημοφιλής καλλιτέχνης στο Ιταλικό Spotify το 2017. Την ίδια στιγμή, η «ελληνική» προφορά του ΛΕΞ, όταν ραπάρει στα αγγλικά, για κάποιο περίεργο λόγο, κολλάει ακριβώς με το γενικό ύφος του δίσκου.

Μουσικές παραπομπές που δεν φαντάζεσαι εύκολα και τον τιμούν ιδιαίτερα, καθώς τις αναφέρει με σεβασμό. «Τραγουδάμε Μητροπάνο όταν μας πνίγει το δίκιο», λέει στο *Graffiti*. «Ίσως φύγεις σαν τον Παύλο ή την Amy Winehouse». «Νοιαζόμαστε συνέχεια για τον Πάνο σαν τον Χάρη». Καταιγισμός αναφορών, κάποιες από τις οποίες ίσως να μας πληγώνουν μάλλον γιατί είναι πέρα για πέρα αληθινές, στο προσωπικό αγαπημένο *Cognac*: «Από τον Μύλο στο Καυτατζόγλειο κι απ' τον Σαντάμ ως τη Χαρούλα. Κάποτε ήτανε το ροκ. Τώρα το ραπ μιλάει τις νύχτες, με πιο απαίδευτους αλήτες και Σπαθιά που αφήνουν Τρύπες».

Το επιμύθιο

Και για να επιστρέψουμε στο κέντρο όσων συζητάμε παραπάνω, ο τελευταίος στίχος του δίσκου είναι: «γιατί η νίκη του ενός ποτέ δε θα 'ναι αρκετή». Σχόλιο, ουδέν.

*Ο Στάθης Αβραμιώτης είναι μεταδιδακτορικός ερευνητής στο Μετσόβιο Κέντρο Διεπιστημονικής Έρευνας του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου. Έχει υπάρξει ραδιοφωνικός

παραγωγός
στην ΕΡΤ Ιωαννίνων 88.2 FM και στο UP FM 103.7 στην Πάτρα, όπως και DJ.